

Natuurwaarden onderzoek herontwikkeling en exploitatie Doornse Gat

Zandhagedis man op de noordhelling van het Doornse Gat d.d. 27/07/2021. Foto © P4P Natuurfotografie.

eindrapportage

in opdracht van Gemeente Utrechtse Heuvelrug

Doorn / Gemeente Utrechtse Heuvelrug

december 2021

Colofon

Titel : Natuurwaarden onderzoek herontwikkeling en exploitatie Doornse Gat
Datum : December 2021*
Status : Definitief
Auteurs : C. Achterberg & R. Stiefelhagen
Opdrachtgever : Gemeente Utrechtse Heuvelrug

*Deze rapportage is op verzoek van opdrachtgever in september en oktober 2023 aangepast naar aanleiding van nieuwe gegevens in relatie tot een gewijzigd plan van de initiatiefnemers. Er heeft echter geen actualisatie van het veldonderzoek plaatsgevonden, derhalve blijft de originele datum van december 2021 voor deze rapportage van kracht ten behoeve van de geldigheidsduur van de flora en fauna inventarisatie.

© Achterberg Ecologie & Natuurfotografie
Koningin Wilhelminaweg 72, 3958 CP Amerongen
06 51995134, chris.achterberg@ziggo.nl

i.s.m. P4N Duurzaamheid en Natuur
Burg. v.d. Boschlaan 42, 3956 DC Leersum
06 54374878, info@P4Nduurzaam.nl, www.P4Nduurzaam.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	De opdracht	5
DEEL A: HET NATUURWAARDEN ONDERZOEK		6
2	Het wettelijk kader.....	6
2.1	Het bestemmingsplan	6
2.2	Het Natuurnetwerk Nederland	7
2.3	De Wet Natuurbescherming	9
2.4	De regeling Stillegebied	10
2.5	Geldigheidsduur van ecologisch onderzoek	11
3	Het onderzoeksgebied.....	12
3.1	Gebiedsbeschrijving	12
3.2	Eerder uitgevoerd ecologisch onderzoek	13
4	Resultaten van het natuurwaardenonderzoek	14
4.1	Florabeschrijving	15
4.1.1	Bevindingen	15
4.1.2	Aandachtspunten	16
4.2	Broedvogels	17
4.2.1	Bevindingen	17
4.2.2	Aandachtspunten	18
4.3	Vleermuizen	18
4.3.1	Bevindingen	18
4.3.2	Aandachtspunten	19
4.4	Overige zoogdieren	19
4.4.1	Bevindingen	19
4.4.2	Aandachtspunten	20
4.5	Reptielen en amfibieën	21
4.5.1	Bevindingen	21
4.5.2	Aandachtspunten	22

4.6 Insecten	22
4.6.1 Bevingingen	22
4.6.2 Aandachtspunten	22
DEEL B: EFFECTEN VAN DE PLANNEN OP DE NATUURWAARDEN	24
5 Beschrijving van de plannen	24
6 Conclusies en aanbevelingen uit het natuurwaardenonderzoek	27
6.1 Nee-tenzij toetsing	27
6.2 Onttrekking van oppervlakte aan het NNN	29
6.2.1 Voorwaarden	29
6.2.2 Berekening	30
6.3 Mogelijkheden voor natuurverbetering	30
6.4 Ecologische richtlijnen voor de dagelijkse exploitatie	31
6.5 Ontheffing Wnb	32
6.6 Aanvullend onderzoek indien nodig	32
7 Geraadpleegde bronnen	33
8 Waarnemingstabellen	35
9 Inrichtingskaart met voorgestelde maatregelen	38
10 Foto's	40

1 Inleiding

In de periode juni tot en met oktober 2021 heeft Achterberg Ecologie & Natuurfotografie een natuurwaarden onderzoek uitgevoerd in recreatiegebied Het Doornse Gat. Dit rapport beschrijft de bevindingen en conclusies van dat onderzoek.

1.1 Aanleiding

Er bestaan plannen voor herontwikkeling van het recreatieterrein het Doornse Gat t.b.v. horeca exploitatie. Gepland zijn met name een horecagebouw met terras en toiletgebouw, de aanleg van een aantal recreatieve voorzieningen (waaronder een theaterkuil, een blotevoetenpad en in de toekomst een klimbos) en aanpassingen aan de kiosk bij de parkeerplaats. De bestaande autotoegangswegen blijven gehandhaafd en er wordt een extra wegverharding aangelegd vanaf de rondweg naar het horecagebouw. Er is gepland om (lint) verlichting aan te leggen.

Figuur 1 – Ligging van het Doornse Gat.

Het Doornse Gat maakt onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Voor het Doornse Gat betekent dit dat er een natuuronderzoek moet worden uitgevoerd (zie paragraaf 2.2 voor nadere uitleg hierover). Het onderzoek richt zich op het identificeren van de aanwezige natuurwaarden, met name eventuele beschermde en bijzondere soorten, en het beoordelen van de effecten van de beoogde plannen op deze natuurwaarden. Hierbij is inbegrepen een toetsing aan de Wet Natuurbescherming, inclusief een beoordeling of er ontheffingen moeten worden aangevraagd.

1.2 De opdracht

De opdracht aan Achterberg Ecologie & Natuurfotografie is als volgt:

1. Het uitvoeren van een veldonderzoek naar de aanwezige natuurwaarden. Als het gaat om de fauna richt het onderzoek zich op broedvogels, reptielen en amfibieën, vleermuizen, en overige zoogdieren. Dit onderdeel is beschreven in Deel A van deze rapportage.
2. Het uitvoeren van een Nee-Tenzij toetsing aan de voorwaarden die gelden voor het Natuur Netwerk Nederland. Hierbij staat de vraag centraal: wat zijn de effecten van de geplande ontwikkelingen op de flora en fauna. Dit onderdeel is beschreven in Deel B van deze rapportage.

DEEL A: HET NATUURWAARDEN ONDERZOEK

2 Het wettelijk kader

Dit hoofdstuk beschrijft op hoofdlijnen de van toepassing zijnde natuurwetgeving.

2.1 Het bestemmingsplan

Het Doornse Gat valt thans onder het paraplu bestemmingsplan “Stedenbouwkundige bepalingen bouwverordening” en het bestemmingsplan Buitengebied Doorn 2011. Er gelden de volgende bestemmingen in dit bestemmingsplan:

- **Enkelbestemming ‘Recreatie’.**
- **Dubbelbestemming ‘Waarde - Ecologie’.**

Binnen de gebruiksvoorschriften van de bestemming mogen er op het perceel maximaal 50 m² aan gebouwen worden gerealiseerd. De bouwhoogte van bouwwerken mag niet meer dan 2m bedragen. In het paraplu bestemmingsplan “Stedenbouwkundige bepalingen bouwverordening” staan parkeernormen en het voorzien van een behoefte aan ruimte voor laad- en losruimte indien dat gezien het gebruik van het bouwwerk noodzakelijk is. Teneinde de gewenste plannen te kunnen realiseren, is dus een wijziging van het bestemmingsplan nodig. [Bron: Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Bestemmingsplan Doornse Gat in Doorn, Toelichting, Concept 28 mei 2019.] Voorts is het zo dat er op moment van schrijven nog geen bestemming “horeca” op het terrein ligt.

Figuur 2 - Bestemmingsplan Buitengebied Doorn 2011 voor het Doornse Gat met legenda.

2.2 Het Natuurnetwerk Nederland

Het Doornse Gat maakt onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het NNN vormt een samenhangend netwerk van natuurgebieden (de opvolger van de voormalige Ecologische Hoofdstructuur). De Natura 2000 gebieden maken hier onderdeel van uit, maar ook andere natuurgebieden, en verbindingzones tussen deze gebieden. Het vormt de basis van het natuurbeleid met als achtergrond het bewerkstelligen van een gunstige staat van instandhouding van bedreigde dieren en plantensoorten. **In figuur 3 is te zien dat het Doornse Gat en omgeving binnen het NNN liggen.** De groene kleur is NNN – Natuur, en de blauwe kleur is NNN – Overig (bijvoorbeeld huizen, erven en recreatieterreinen). **De aanduiding ‘overig’ heeft geen gevolgen voor de regels die gelden voor de compensatie van onttrekking van oppervlakte aan het NNN en andere eisen waaraan voldoen moet worden.**

Figuur 3 - Het Doornse Gat in het Natuurnetwerk Nederland met legenda.

De bescherming van het NNN verloopt via de Wet Ruimtelijke Ordening. Het Utrechtse NNN-beleid is vastgelegd in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS). De provincie beschermt het NNN via het ruimtelijk beleid om ervoor te zorgen dat de omvang en kwaliteit van deze gebieden niet afneemt. In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) zijn de regels opgenomen waaraan ruimtelijke plannen van gemeenten moeten voldoen. **M.b.t. bestemmingsplannen treedt op 1 januari 2024 de nieuwe Omgevingswet in werking.**

Bij de toetsing aan de PRV zijn 3 onderdelen van belang:

1. Er mag **geen aantasting zijn van de wezenlijke kenmerken en waarden** van het NNN, d.w.z.:
  - de bestaande en potentiële waarden van het ecosysteem,
  - de robuustheid en aaneengeslotenheid van het NNN,
  - de aanwezigheid van bijzondere soorten,
  - de verbindingsfunctie van het gebied voor soorten en ecosystemen.
2. Er mag **geen significante vermindering van de oppervlakte** van het NNN optreden.
3. Er mag **geen significante vermindering van de samenhang** van het NNN optreden.

Met ingang van 1 april 2021 is de Interim Omgevingsverordening in werking getreden en vervangt daarmee de Provinciale Verordening 2013 herijking 2016. In de Interim Omgevingsverordening zijn de regels van het NNN, vooruitlopend op de nieuwe Omgevingswet, al aangepast. Nieuwe gemeentelijke bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen moeten voldoen aan de regels die in de Interim Omgevingsverordening zijn opgenomen. In het hele Natuurnetwerk geldt dat een bestemmingsplan zorgt voor de ruimtelijke bescherming en geen ontwikkelingen toelaat die leiden tot aantasting van het NNN (de wezenlijke kenmerken en waarden, kwaliteit, samenhang en oppervlakte).

Hier is een drietal uitzonderingen op, waarbij aantasting - **echter altijd onder voorwaarde van (o.a.) mitigatie en compensatie** (zie 6.2.1 voor nadere uitleg hierover!) - mogelijk is. Het gaat hier om:

- ontwikkelingen van groot openbaar belang,
- ontwikkelingen die binnen een samenhangend gebied leiden tot een versterking van het NNN (de Meerwaardebenadering), of
- ontwikkelingen die beperkt worden gewijzigd of worden toegevoegd, waarbij die wijziging of toevoeging noodzakelijk is voor de instandhouding van de bestaande bestemming.

Indien de locatie in het NNN ligt zal het bestemmingsplan dus altijd een NNN-toets moeten bevatten waarin de aantasting wordt beoordeeld, en waar onderbouwd wordt of voldaan wordt aan de voorwaarden die bij de uitzonderingen zijn benoemd. **In alle gevallen is er naast mitigatie altijd sprake van compensatie.** In de Interim Omgevingsverordening zijn regels opgenomen met betrekking tot de borging van deze compensatie. **De termen 'significantie' en 'per saldo' komen niet meer voor in de regeling: daarmee vervalt het instrument 'plussen en minnen'.**

[Bron: <https://nnn-wijzer.provincie-utrecht.nl>]

Nee-tenzij toetsing

Voor de gepresenteerde plannen geldt dat er wel sprake is van onttrekking van oppervlakte aan het NNN. Dit betekent, dat het natuurwaardenonderzoek in de vorm van een 'Nee-tenzij' toets moet worden uitgevoerd. Dat wil zeggen; de geplande activiteiten mogen geen negatieve invloed hebben op de aanwezige flora en fauna, tenzij er een groot openbaar belang is én alternatieven ontbreken ('Nee-tenzij'). Er is in deze situatie echter geen sprake van een 'groot openbaar belang' en van 'het ontbreken van alternatieven'. In de 'Nee-tenzij' toets wordt beoordeeld wat onder welke voorwaarden geoorloofd is. De 'Nee-tenzij' toets vereist dat de gewenste activiteiten en eventuele fysieke ingrepen geïnventariseerd worden. In de beoordeling moeten de effecten die optreden bij maximale benutting worden getoetst.

De 'NNN-wijzer' van de Provincie Utrecht onderscheidt 2 stappen in het ecologisch onderzoek:

1. Oriëntatie ecologisch onderzoek; geeft een eerste inschatting van de haalbaarheid van een ontwikkeling, en geeft zicht op de noodzaak van aanvullend ecologisch onderzoek.
2. (Aanvullend) ecologisch onderzoek; maakt inzichtelijk of er sprake is van significante aantasting van het NNN. Als dit het geval is, kan vervolgens worden bekeken of de aantasting alsnog te voorkomen of compenseren is.

Gezien dat er in het verleden al ecologisch onderzoek naar het terrein is verricht, en gezien dat op voorhand al duidelijk was dat er sprake was van onttrekking van oppervlakte aan het NNN, is er direct overgegaan tot het **uitvoeren van (aanvullend) ecologisch onderzoek**. Een eventuele 'Quickscan' is hier niet aan de orde, omdat vleermuisonderzoek een belangrijk onderdeel vormt, hetgeen bijna altijd doorlooptijd bepalend is.

2.3 De Wet Natuurbescherming

De natuurwaarden van het Doornse Gat blijven ten alle tijden beschermd via de Wet Natuurbescherming (Wnb). In de Wnb is de soortbescherming opgedeeld in drie categorieën, voor elke categorie gelden verbodsbepalingen die zijn beschreven in artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb:

1. Streng beschermde soorten van de Vogelrichtlijn.
2. Streng beschermde soorten van de Habitatrichtlijn (inclusief bijlage I en II uit het Verdrag van Bern en bijlage I uit het Verdrag van Bonn).
3. Andere soorten (de nationaal beschermde soorten).

De Vogelrichtlijn is een Europese richtlijn die bescherming biedt aan de inheemse wilde vogels en hun leefgebieden. De Habitatrichtlijn biedt bescherming aan de leefgebieden van de wilde flora en fauna. De soorten zijn ondergebracht in een aantal bijlagen waarvoor verschillende beschermingsregimes gelden. Voor soorten die zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt het zwaarste beschermingsregime.

De categorie 'andere soorten' is vastgelegd in de nationale wetgeving. Voorheen waren de Boswet, Flora en faunawet, en de Natuurbeschermingswet 1998 van kracht. De nationaal beschermde soorten zijn opgenomen in bijlagen A en B van de Wnb. Voor soorten in bijlage A (fauna) geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B (flora) geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en onwortelen van planten.

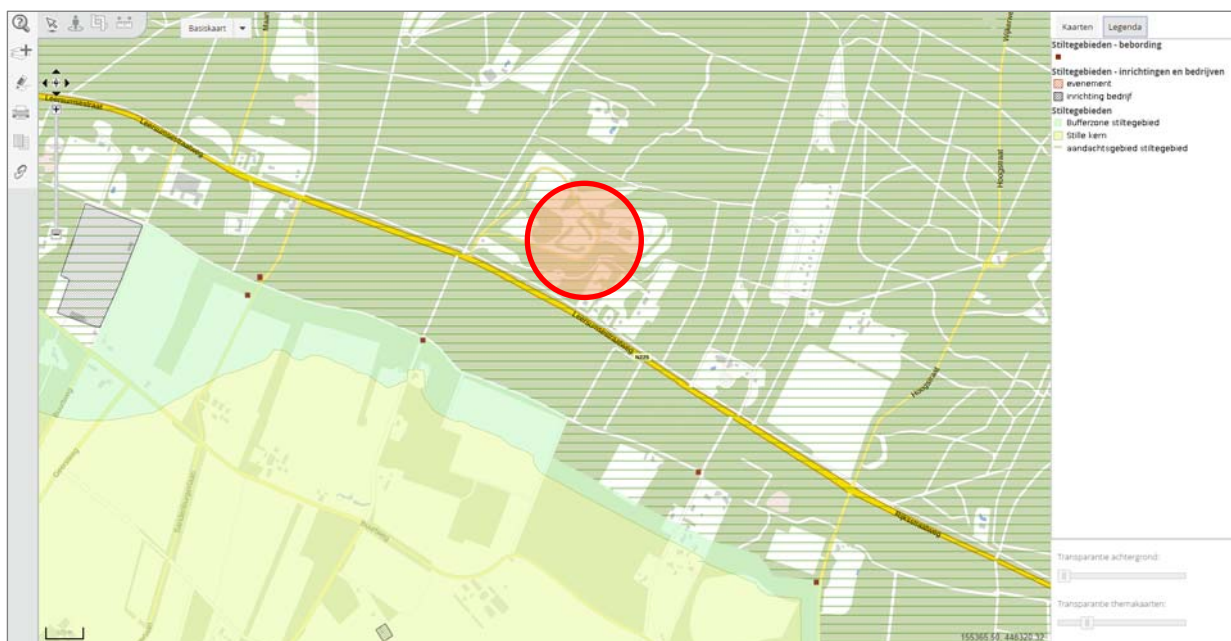
Daarnaast zijn ook de landelijke Rode Lijst en de Provinciale aandachtsoorten nog van betekenis. Op Rode Lijsten staan soorten die in hun voortbestaan bedreigd worden en zijn een uitvloeisel van de Conventie van Bern uit 1982. Soorten die op een Rode Lijst zijn opgenomen, zijn niet automatisch beschermd, maar krijgen in het natuurbeleid wel extra aandacht. Ruimtelijke ontwikkelingen die gepland zijn in gebieden waar groeiplaatsen of leefgebieden van Rode Lijst-soorten aanwezig zijn, dienen zeer zorgvuldig te worden uitgevoerd. De Provincie Utrecht onderscheidt aandachtsoorten en prioritaire soorten. Prioritaire

soorten zijn een selectie van aandachtsoorten waarvoor de provincie Utrecht een speciale verantwoordelijkheid heeft.

Daarnaast geldt er nog een vierde categorie; de vrijgestelde soorten. Het bevoegd gezag is met de komst van de Wnb overgegaan van Rijk naar provincies. Vrijstellingen voor bepaalde soorten en ontheffingen van de verboden van artikelen 3.1, 3.5 of 3.10 worden geregeld in het provinciaal beleid. De provincies controleren de wetgeving, stellen provinciaal beleid (natuurvisie) vast, en behandelen de ontheffingsaanvragen.

2.4 De regeling Stiltegebied

Het Doornse Gat zelf ligt niet in het stiltegebied, maar **ligt wel zo'n 500m van de 'stille kern' van het stiltegebied** aan de zuidzijde van de Leersumsestraatweg N225. Het Doornse Gat staat aangemerkt als 'aandachtsgebied stiltegebied'. Dit heeft tot gevolg dat ook in het Doornse Gat, voor wat betreft het produceren van geluid, rekening moet worden gehouden met het stiltegebied. Het stiltegebied zelf bestaat uit de 'stille kern' en een smalle 'buffer stiltegebied' daaromheen. Het 'aandachtsgebied stiltegebied' vormt weer een extra schil van 1.500m. **De functie van het 'aandachtsgebied stiltegebied' is om er voor te zorgen dat dat geluidsbronnen buiten het stiltegebied uiteindelijk niet in het stiltegebied alsnog een geluidsniveau van meer dan 35 dB(A) kunnen veroorzaken.**

Figuur 4 – Het Doornse Gat (rode cirkel) en het stiltegebied met legenda.

In de Interim Omgevingsverordening van de Provincie Utrecht is hier onder andere het volgende over opgenomen:

Pagina 73, Artikel 9.28b Beoordelingsregel vergunning en maatwerkvoorschrift in ‘aandachtsgebied stiltegebied’:

1. Bij de verlening van een vergunning voor een inrichting op grond van artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht wordt rekening gehouden met een maximaal toelaatbare richtwaarde voor het 24-uursgemiddelde geluidsniveau afkomstig van functies of activiteiten in aandachtsgebied stiltegebied van $LA_{eq,24h} = 35 \text{ dB(A)}$ op 50 meter afstand vanaf de grens van het stiltegebied, binnen het stiltegebied.

Pagina 196/197, Toelichting op artikel 9.27 Instructieregel geluidsniveau in ‘aandachtsgebied stiltegebied’:

Om te voorkomen dat geluidsbronnen buiten het stiltegebied een ongewenste aantasting van de akoestische kwaliteit in het stiltegebied veroorzaken, zijn instructieregels opgenomen met als doel dat geluidsbronnen buiten het stiltegebied niet in het stiltegebied een geluidsniveau van meer dan 35 dB(A) veroorzaken. Het werkingsgebied van dit artikel is het aandachtsgebied stiltegebied. Dit is een buffer rond het stiltegebied van 1,5 kilometer, waarbinnen activiteiten nog invloed kunnen hebben op het geluidsniveau in het stiltegebied. In de voormalige provinciale milieuverordening gold dit nog voor alle activiteiten nabij het stiltegebied. Nu is dit afgebakend tot activiteiten binnen een omtrek van maximaal 1,5 kilometer. Het beoordelingspunt voor het geluid ligt binnen het stiltegebied op een afstand van 50 meter van de grens van het stiltegebied. Er is niet gekozen voor een beoordelingspunt op de grens van het stiltegebied, om rechtsongelijkheid te voorkomen wanneer de geluidsbron net buiten het stiltegebied ligt.

Dat betekent dus: Als er binnen 1.500 meter afstand van de grens van het stiltegebied geluid wordt geproduceerd, dan mag de (gemeten) geluidssterkte van dit geluid 50 meter binnen de grens van het stiltegebied zelf niet groter zijn dan 35 dB. De waarde van 35 dB zit ongeveer in tussen een fluisterend sprekende persoon en het gebrom van een koelkast. Bijvoorbeeld versterkte muziek vanuit de kuil in het Doornse Gat op 500 meter afstand van de grens van het stiltegebied zal al snel ruim boven dit toegestane geluidsniveau uitkomen.

2.5 Geldigheidsduur van ecologisch onderzoek

Ecologisch onderzoek moet een actuele waarde hebben. Algemeen wordt een ‘houdbaarheidsperiode’ voor ecologisch onderzoek aangenomen van drie jaar voor zwaar beschermde soorten en vijf jaar voor licht beschermde soorten (afhankelijk van de gevonden soorten en de mate waarin een gebied een sterke verandering heeft doorgemaakt). Dit betekent dat gegevens van Habitat- en Vogelrichtlijn soorten, zoals vleermuizen, niet ouder mogen zijn dan drie jaar. Gegevens van nationaal beschermde soorten mogen niet ouder zijn dan vijf jaar. In de nieuwe Omgevingswet (welke op 1 januari 2024 in werking treedt) wordt - naar verluid - nog maar ecologisch onderzoek van maximaal 2 jaar oud toegestaan.

3 Het onderzoeksgebied

Dit hoofdstuk beschrijft het gebied en reeds eerder uitgevoerd ecologisch onderzoek.

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Doornse Gat is een natuur- en dagrecreatieterrein met bos, grasland en veel reliëf, van ca. 14 hectare. Het ligt in een voormalige zandafgraving aan de noordzijde van de weg Doorn-Leersum (N225). Het Doornse Gat maakte aan het begin van de 20^e eeuw deel uit van heidevelden die de Utrechtse Heuvelrug tot die tijd bedekten. Er werd her en der grind gegraven voor het onderhoud van de wegen en zand voor klein verbruik in de omgeving. Gedurende een aantal jaren heeft er een zandsteenfabriekje gestaan. Na beëindiging van de ontzanding is het terrein ingericht voor dagrecreatie. Het terrein was tot 1 januari 2018 in handen van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei- en Kromme Rijngebied, en is nu in eigendom van Staatsbosbeheer. Het recreatieschap is per 1 januari 2018 opgeheven.

Het Doornse Gat vormt als groene entree van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug een startplaats voor de gemarkeerde wandel- en ruiterroutes in de omliggende bossen. Het gebied is vrij toegankelijk van zonsopgang tot zonsondergang. Voor caravans is het terrein toegankelijk van 1 april tot 31 oktober. Het terrein beschikt over diverse speelvoorzieningen, een zandhelling/speelheuvel en picknicktafels. Honden mogen er worden uitgelaten maar moeten worden aangelijnd. De dagcamping is alleen bedoeld voor het opzetten van een tent of het plaatsen van een caravan overdag of ter controle van het materiaal. Er zijn dus geen overnachtingen toegestaan.

In 2013 heeft het Recreatieschap een inschrijfprocedure gestart voor het vinden van een ondernemer om in het Doornse Gat een recreatie- en horecaconcept te ontwikkelen en te gaan exploiteren. Ook beheer, onderhoud en toezicht van het terrein hoort hierbij. Begin 2014 heeft een selectiecommissie het toen best passende en meest haalbare plan gekozen.

[Bron: Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Bestemmingsplan Doornse Gat in Doorn, Toelichting, Concept 28 mei 2019.]

Het Doornse Gat ligt midden in de bosrijke natuur van de Utrechtse Heuvelrug en grenst direct aan de Kaapse Bossen van Natuurmonumenten. Het Doornse Gat ligt in het Natuur Netwerk Nederland en op ca. 500m afstand van een stiltegebied. In het bestemmingsplan Buitengebied Doorn 2011 heeft het Doornse Gat een dubbelbestemming 'Waarde - Ecologie'. Deel B van dit rapport beoordeelt de effecten van de meest actuele plannen op de aanwezige natuurwaarden. Hiervoor is een ecologisch onderzoek uitgevoerd.

3.2 Eerder uitgevoerd ecologisch onderzoek

In 2012 is er uitgebreid ecologisch onderzoek verricht in het Doornse Gat om de toen voorziene ontwikkelingen te toetsen aan de toenmalige Flora- en Faunawet. Daarnaast is met de verzamelde gegevens een Nee-Tenzij toets uitgevoerd omdat het Doornse Gat in de toenmalige Ecologische Hoofdstructuur (EHS) lag. Deze gegevens zijn inmiddels te oud om zonder meer bruikbaar te zijn om de plannen te toetsen aan de inmiddels geldende Wet Natuurbescherming en om een nieuwe Nee-Tenzij toets uit te voeren met de nu geldende regels voor het Natuur Netwerk Nederland (NNN) in de provincie Utrecht.

In 2017 en 2019 zijn beknopte, aanvullende onderzoeken uitgevoerd om de natuurgegevens te actualiseren. Zowel in 2017 als in 2019 is éénmaal overdag een bezoek gebracht aan het terrein in de winter. Dit is onvoldoende om van de aanwezige soorten een goed actueel beeld te krijgen (met name voor de streng beschermde vleermuizen).

In beide rapporten wordt vooral verwezen naar het onderzoek uit 2012 en naar gegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). De (meeste) gegevens uit de NDFF zijn voor dit gebied niet verzameld volgens de juiste onderzoeksprotocollen. Ze zijn op zijn best geschikt om een eerste indruk te krijgen welke soorten er mogelijk in het gebied kunnen voorkomen. Verder is een belangrijke insteek van het (concept) rapport uit 2019 geweest om de effecten van de overgang in 2017 van de oude Flora- en Faunawet naar de nieuwe Wet Natuurbescherming voor de in 2012 aangetroffen soorten te analyseren.

Er is derhalve nieuw ecologisch onderzoek nodig met toetsing aan het Natuur Netwerk Nederland en de Wet Natuurbescherming.

4 Resultaten van het natuurwaardenonderzoek

Ten behoeve van het natuurwaarden onderzoek is een aantal veldbezoeken uitgevoerd (zie tabel 1).

datum	starttijd	weersomstandigheden	activiteit
16-jun-21	10:00	zon/onbewolkt, 29grC	1e inventarisatieronde: inventarisatie flora en sporenonderzoek
28-jun-21	09:00	bewolkt, 24grC, zon brak heel even door	2e inventarisatieronde: inventarisatie flora en sporenonderzoek, ophangen cameravallen 2x, plaatsen batdetector 1, plaatsen reptielentegels
27-jul-21	09:00	half bewolkt, 23grC	3e inventarisatieronde: uitlezen cameravallen, controle reptielentegels, weghalen batdetector 1, plaatsen batdetector 2
2-aug-21	13:30	bewolkt, 18grC	korte inspectieronde reptielen noordhelling
2-sep-21	08:00	bewolkt, 16grC	uitlezen cameravallen, controle reptielentegels noordhelling
8-sep-21	19:00	onbewolkt, 22,5grC	4e inventarisatieronde: controle cameravallen en reptielentegels, vleermuisonderzoek
14-sep-21	11:00	zon, 22grC	controle reptielen-tegels
21-sep-21	18:30	zon, 17grC	ophangen batdetector en controle cameravallen
7-okt-21	09:00	zon, 15grC	weghalen batdetector en cameravallen
1-nov-21	13:00	zon, 10grC	opruimen tegels

Tabel 1 – overzicht veldbezoeken Doornse Gat.

Het natuurwaardenonderzoek is als volgt uitgevoerd:

- Broedvogels: Bomen en struiken zijn voor zover mogelijk onderzocht op nestlocaties, waarbij de nadruk lag op jaar rond beschermde nesten en holten in bomen. Identificatie van de soorten is gedaan op zicht en gehoor. Gezien de start van het onderzoek (gunning met ingang van 17 juni 2021) was een volledig broedvogelonderzoek niet meer mogelijk, echter ook niet noodzakelijk tegen het licht van de plannen zoals die op dat moment actueel waren en waarbij er geen sprake was van grote veranderingen in de beboste delen van het Doornse Gat.
- Vleermuizen: Er is gebruik gemaakt van automatische batdetectoren en een handdetector. We hebben tevens naar sporen in/bij de bestaande toiletgebouwen en kiosk gezocht, als indicatie voor de aanwezigheid van verblijfplaatsen.
- Overige zoogdieren: Door het plaatsen van 2 cameravallen in het gebied is een beeld verkregen van welke soorten het gebied betreden. Verder is gekeken naar sporen en zichtwaarnemingen van dagactieve zoogdieren.
- Reptielen: Door middel van het uitleggen van in totaal 23 reptielentegels is een beeld verkregen van de aanwezige reptielen. Aan het einde van het onderzoek lagen er nog 18 tegels op hun plek.
- In juni is het hele terrein systematisch afgelopen om te kijken naar de aanwezige planten en welke overige beschermde soorten te verwachten zijn gezien de aanwezige biotopen.

Figuur 5 – Locatie van de 2 cameravallen (oranje cirkels met aangegeven kijkrichting), de automatische batdetectoren (gele cirkels), en de reptielentegels (blauwe vierkantjes) in het Doornse Gat.

4.1 Florabeschrijving

4.1.1 Bevindingen

Als voormalige zandafgraving heeft het Doornse Gat droog en relatief jong bos. Op en aan de centrale heuvel in het terrein komt Grove Den, Zwarte Den, Zomereik, Amerikaanse Eik, Krentenboom, Amerikaanse Vogelkers en Vlier voor. Op de noordhelling, georiënteerd op het zuiden, komt Grove Den, Berk, Zomereik, Tamme Kastanje, Amerikaanse Eik en Esdoorn voor. De onderlaag bestaat uit verschillende soorten grassen, Braam, Struikheide en enkele algemene kruiden. De zuidhelling bestaat uit gemengd bos, waarin ook Haagbeuk en Krentenboompje staat. De onderlaag bestaat uit verschillende soorten grassen, Braam, en algemene kruiden. Aan de oost- en zuidkant van het gebied komt inlandse Vogelkers voor. Hier is Reuzenberenklauw aangetroffen. In de zuidoosthoek van het hoger gelegen terrein is Amerikaanse vogelkers in de struiklaag dominant. De laag gelegen gazons in het gebied worden frequent gemaaid, waardoor veel bloeiende planten geen kans krijgen om zich blijvend te vestigen. Het maaisel wordt nu niet afgevoerd.

4.1.2 Aandachtspunten

- M.b.t. de Amerikaanse Vogelkers is ons advies om deze op en aan de centrale heuvel te laten staan. Volledige bestrijding is uiteindelijk lastig en de soort biedt toch ook voedsel en beschutting voor verschillende vogelsoorten. In de zuidoost hoek op het hoger gelegen terrein daarentegen is de Amerikaanse Vogelkers inmiddels te dominant geworden en heeft andere soorten overwoekerd. Hier is een grondige bestrijding op zijn plaats t.b.v. diversiteit en ecologische opwaardering van het bos en struikgewas. Dit zou ook van pas kunnen komen in de vereiste mitigatie van de onttrekking van oppervlakte aan het NNN. Verder is het wenselijk de soort ook op de noordhelling te verwijderen. Er komt dan meer zon op de bodem wat gunstig is voor de hier aanwezige reptielen.

[Update september 2023: Gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft aangegeven dat dit advies zal worden opgevolgd. In het inrichtingsplan met bijbehorende tekening staat aangegeven waar de Vogelkers verwijderd gaat worden. Deze tekening wordt als voorwaardelijke verplichting toegevoegd aan het bestemmingsplan.]

- De Reuzenberenklauw beslaat op dit moment nog een kleine oppervlakte. Bestrijding hiervan zou zo spoedig mogelijk moeten beginnen om te voorkomen dat deze invasieve exoot zich uitbreidt en de natuurlijke vegetatie verdringt. Vanuit de Europese Unie bestaat een verplichting om deze plant te bestrijden.

[Update september 2023: Gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft aangegeven dat dit advies zal worden opgevolgd. De locatie waar deze verwijderd moet worden is ook meegenomen in het inrichtingsplan.]

- M.b.t. het maaibeleid zou het goed zijn om de gazons niet langer direct tot aan de omringende bosstroken te maaien, maar hier een ongeveer 2 meter brede randzone te laten ontstaan waar bloemrijke planten zich kunnen ontwikkelen. Hier is ecologisch gezien op een eenvoudige wijze veel winst te behalen. Maaisel moet dan ook worden afgevoerd om verruiging door depositie van teveel voedingsstoffen te voorkomen.

[Update september 2023: Gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft aangegeven dat dit advies zal worden opgevolgd. In het inrichtingsplan is ecologisch maaibeheer opgenomen; 2x per jaar, sinusbeheer, maaisel afvoeren.]

- De noordhelling heeft een hoge ecologische waarde (met name de westelijke helft ervan). Het advies is om het aantal Berken uit de dunnen en meer open door de zon beschenen plekken te creëren. In het kader van de mitigatie van de onttrekking van oppervlakte aan het NNN kan de voet van de noordhelling met enkele meters uitgebreid worden. Door een strook van enkele meters diep niet te maaien wordt een overgangszone gecreëerd. Wanneer de Braam zich verder ontwikkelt zal dit betreding van de helling ontmoedigen. Eventueel kan er een zoomvegetatie worden aangelegd met inheemse struiken. De op moment van schrijven nog (volop) aanwezige restanten van prikkeldraad kunnen beter z.s.m. verwijderd worden, want deze leveren gevaarlijke situaties op!

[Update september 2023: Gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft aangegeven dat dit advies zal worden opgevolgd. In het inrichtingsplan is opgenomen dat de Berken met tenminste 70% worden uitgedund, dat de voet van de helling wordt uitgebreid tot aan het pad, en dat deze zone wordt afgeschermd voor recreanten.]

4.2 Broedvogels

4.2.1 Bevindingen

Het terrein heeft nauwelijks bomen met holten. Ten westen van de parkeerplaats hebben we een Grove Den en een Berk met holten gevonden. In een Zomereik op de top van de centrale heuvel troffen we een Merelnest aan met drie jongen. Deze eik staat in het platform waar ooit de klimtoren op heeft gestaan. In het toiletgebouw op de rug ten noordwesten van de centrale heuvel zat nestmateriaal van Mezen. Ook een spleet in de buitenwand van het toiletgebouw aan de zuidoost voet van de centrale heuvel bevatte nestmateriaal. Vogels zullen in het gebied broeden in de aanwezige struiklaag en bomen. Buizerds cirkelen boven het gebied en de Havik is roepend te horen ten noorden, maar in het gebied zelf zijn geen roofvogelhorsten aangetroffen.

Tijdens de veldbezoeken zijn de in tabel 2 vermelde soorten aangetroffen. NB: dit is geen volledige lijst van alle aanwezige broedvogels! Zolang er geen sprake is van een significante aantasting van de bosgedeelten, en het verwijderen van slechts enkele individuele bomen en de Amerikaanse Vogelkers buiten het broedseizoen plaatsvindt, zal dit geen negatieve effecten op de aanwezige broedvogelpopulatie hebben.

Soort	Broedvogel in Doornse Gat	Broedvogel in omgeving
Havik		x
Buizerd		x
Boomvalk		x
Groene specht	x	
Zwarte specht		x
Grote bonte specht	x	
Boompieper	x	
Winterkoning	x	
Heggenmus	x	
Roodborst	x	
Merel	x	
Zanglijster	x	
Zwartkop	x	
Tjiftjaf	x	
Fitis	x	
Pimpelmees	x	
Koolmees	x	
Boomklever	x	
Boomkruiper	x	
Vink	x	
Goudvink	x	
Appelvink	x	
Houtsnip	overwinterend	?

Tabel 2 - Waargenomen broedvogels juni – november 2021.

4.2.2 Aandachtspunten

- Met de herontwikkeling van het gebied mogen er in de met bomen en struiken begroeide zones geen werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het vogelbroedseizoen.
- Gezien de ligging van het Doornse Gat - in het NNN, en direct naast beschermde natuur van Natuurmonumenten - is het vanuit puur ecologisch zichtpunt onwenselijk om tijdens het vogelbroedseizoen (maart tot en met juli) grote evenementen met grote aantallen bezoekers en geluidsversterking te organiseren. Bovendien zullen de evenementen moeten voldoen aan de voorwaarden die van kracht zijn voor een 'aandachtsgebied stiltegebied'. De gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft aangegeven om in een passende evenementenregeling te willen voorzien, om de gewenste evenementen mogelijk te maken, echter dat de organisatie zich ook moet houden aan het gestelde in de Wet natuurbescherming. Ons voorstel is derhalve dat de aanvrager c.q. organisatie met de provincie als handhaver van de Wet natuurbescherming zal afstemmen wat in deze specifieke situatie als een toegestaan aantal bezoekers wordt gezien.

4.3 Vleermuizen

4.3.1 Bevindingen

Vleermuisonderzoek is uitgevoerd met automatische batdetectoren. Ook is er een avondonderzoek uitgevoerd. Analyses van de registraties van de batdetectoren leren ons dat nagenoeg alle soorten die te verwachten zijn in een bosrijke omgeving met open plekken op de Utrechtse Heuvelrug er ook voorkomen, zie tabel 3. Het hele Doornse Gat is jachtterrein voor acht soorten vleermuizen.

Er is niet actief naar verblijfplaatsen gezocht (zoals toegelicht in 4.3.2). Wel zijn de vier verschillende toiletgebouwen op sporen van bewoning bekeken:

- Het toiletgebouw op de rug ten noordwesten van de centrale heuvel, en het toiletgebouw aan de zuidoost voet van de heuvel hebben beiden een grote kans op de aanwezigheid van vleermuizen (i.v.m. toegangsmogelijkheden o.a. via de boeidelen).
- Bij het hoger gelegen toiletgebouw aan de zuidrand van het terrein (in het verlengde van de parkeerplaats) hebben we vleermuiskeutels aangetroffen. Tijdens de avondinventarisatie vloog hier in ieder geval één dwergvleermuis uit.

Op laatstgenoemde toiletgebouw, en in een boom tussen het toiletgebouw aan de zuidoostvoet van de heuvel en het geplande horecagebouw, zijn automatische vleermuisdetectoren geplaatst. Naast het genoemde toiletgebouw zijn er geen directe aanwijzingen gevonden voor verblijfplaatsen op het terrein. In beperkte mate kunnen er vleermuizen huizen in de bomen (bijvoorbeeld achter losse schors), maar aannemelijker is dat de soorten in de oudere, omliggende bossen en gebouwen verblijven en het terrein bezoeken voor het foerageren.

4.3.2 Aandachtspunten

- **Toiletgebouwen kunnen alleen afgebroken of gerenoveerd gaan worden wanneer er geen vleermuizen verblijven.** Het vleermuisonderzoek is pas in de zomer gestart; dat is te laat om met zekerheid vast te stellen welke gebouwen door vleermuizen als verblijfplaats gebruikt worden. **Voor het slopen van gebouwen zal in de periode mei tot en met juli aanvullend onderzoek nodig zijn.** De gebouwen zijn niet geschikt als winterverblijf, behalve voor Grootoorvleermuizen zolang het niet langere tijd vriest. **Renovatie van de gebouwen kan daarom in de periode november tot en met maart plaatsvinden, mits kort voor aanvang van de werkzaamheden wordt gecontroleerd dat er geen overwinterende Grootoorvleermuizen aanwezig zijn.** Om te kunnen renoveren blijft het noodzakelijk eerst aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen te doen. De aangetroffen verblijfplaatsen moeten behouden blijven of gecompenseerd worden, een ontheffing Wnb is dan noodzakelijk!
- Op het terrein moet zo min mogelijk verlichting zijn vanaf zonsondergang tot zonsopkomst; de (lint-) verlichting die gepland is mag het foerageren van de vleermuizen niet verstoren, d.w.z. er moet gebruik gemaakt worden van **grondgerichte, niet naar de omgeving uitstralende en roodkleurige verlichting** (uit onderzoek is gebleken dat roodkleurige verlichting de minste verstoring voor foeragerende vleermuizen oplevert).
- Verlichting aan de buitenzijde van gebouwen mag alleen naar de grond gericht zijn en niet uitstralend naar de omgeving. Verlichting in het gebouw ook niet uitstralend naar de omgeving. Op het terras bij voorkeur geen verlichting toepassen (derhalve geen gebruik van het terras na ca. één uur voor zonsondergang), is verlichting een 'harde eis' dan roodkleurige verlichting toepassen.

Samenvattend, verlichting in relatie tot vleermuizen:

Er is nu geen verlichting op het terrein aanwezig. In combinatie met de open plekken en bosranden maakt dit het gebied zeer aantrekkelijk voor veel verschillende soorten vleermuizen om te jagen. Het aanbrengen en plaatsen van verlichting mag daarom beschouwd worden als een significante verandering en daar moet daarom zeer terughoudend mee worden omgesprongen. Noodzakelijke verlichting moet zoals gemotiveerd grondgericht, niet naar de omgeving uitstralend, en roodkleurig zijn.

4.4 Overige zoogdieren

4.4.1 Bevindingen

Op de noordhelling en in de oostelijke bosranden hebben we verschillende oude/vervallen konijnenholen aangetroffen. In het Doornse Gat is nog maar een kleine/beperkte populatie Konijnen aanwezig. Op het noordelijke gazon hebben we latrines aangetroffen. In de late middag hebben we in de oostelijke helft van het gebied enkele malen één adult Konijn waargenomen.

Op de noordhelling hebben we een oud, klein hol met veren ervoor aangetroffen, waarschijnlijk van een kleine martersoort. Op een klein, besloten grasveldje in de hoger gelegen zuidoosthoek van het gebied hebben we enkele dassenputjes aangetroffen. We verwachten dat Das en Boommarter het terrein af en toe bezoeken. We hebben geen geschikte holtes voor de Boommarter ontdekt in het gebied zelf, geen eekhoornnesten en geen dassenburchten. Om beter zicht te krijgen op de aanwezige zoogdieren zijn twee

cameravallen in het gebied geplaatst; één op de noordhelling in de westelijke helft, en één in de zuidoosthoek van het gebied aan het genoemde kleine grasveldje (zie figuur 5). Op beide locaties hebben we geprobeerd de aanwezige dieren aan te trekken m.b.v. lokstoffen. De camervalopnamen laten Vos, Ree, Egel, Haas en Bosmuis zien. Zie tabel 3 en bijlage 8.

Een aantal algemene zoogdiersoorten als Rosse woelmuis en Bosspitsmuis leeft waarschijnlijk in het bos en bosranden. Eekhoorns leven zeker in het bos in de omgeving. Recent gebruikte eekhoornnesten met vers plantenmateriaal erin hebben we niet aangetroffen. Waarschijnlijk zoeken er wel Eekhoorns naar voedsel in het Doornse Gat en een aantal aangetroffen oude nesten is mogelijk van Eekhoorn. Naast Boommarter is het waarschijnlijk dat de kleine marters Wezel, Hermelijn en Bunzing in de kuil en omgeving in lage dichtheden voorkomen.

Soort	Voorkomen	Type waarneming	Sporen	Functie gebied
Gewone dwergvleermuis	aanwezig	(automatische) batdetector	keutels	verblijfplaatsen
Ruige dwergvleermuis	aanwezig	(automatische) batdetector		voedselgebied
Rosse vleermuis	aanwezig	(automatische) batdetector		voedselgebied
Laatvlieger	aanwezig	(automatische) batdetector		voedselgebied
Franjestaart	aanwezig	automatische batdetector		voedselgebied
Watervleermuis	aanwezig	automatische batdetector		voedselgebied
baardvleermuis	aanwezig	automatische batdetector		voedselgebied
Gewone grootoorvleermuis	aanwezig	automatische batdetector		voedselgebied
Egel	aanwezig	cameraval		verblijfplaatsen
Mol	aanwezig	zichtwaarneming	molshopen	verblijfplaatsen
Bosspitsmuis	waarschijnlijk			verblijfplaatsen
Huisspitsmuis	waarschijnlijk			verblijfplaatsen
Bosmuis	aanwezig	cameraval		verblijfplaatsen
Bruine rat	waarschijnlijk			verblijfplaatsen
Rosse woelmuis	waarschijnlijk			verblijfplaatsen
Eekhoorn	waarschijnlijk		nesten?	verblijfplaatsen?
Konijn	aanwezig	zichtwaarneming	latrines	verblijfplaatsen
Haas	aanwezig	cameraval		verblijfplaatsen
Wezel	waarschijnlijk			verblijfplaatsen
Hermelijn	waarschijnlijk			verblijfplaatsen
Bunzing	waarschijnlijk			verblijfplaatsen
Boommarter	waarschijnlijk			voedselgebied
Das	aanwezig		voedselzoekputjes	voedselgebied
Vos	aanwezig	cameraval		voedselgebied
Ree	aanwezig	cameraval		voedselgebied

Tabel 3 - Waargenomen (juni - november 2021) en te verwachten zoogdieren in het Doornse Gat.

4.4.2 Aandachtspunten

- Voor de hier genoemde soorten geldt dat deze het terrein vooral in de avond en nachtelijke uren zullen bezoeken. Belangrijk is dat het terrein toegankelijk blijft voor deze soorten en dat er voldoende dekking aanwezig blijft. Dit betekent onder meer dat er geen (niet passeerbare) hekwerken geplaatst kunnen worden.

4.5 Reptielen en amfibieën

4.5.1 Bevindingen

Op de noordhelling, met een zuidelijke expositie, komt een **rijke populatie** Zandhagedis voor. Nagenoeg tijdens elk veldbezoek hebben we er meerdere exemplaren aangetroffen. Ook hebben we er Hazelworm aangetroffen, zie tabel 4 en bijlage 8.

Om de aanwezigheid van Hazelworm beter te kunnen inschatten hebben we verspreid in het gebied reptielentegels neergelegd. Op de noordhelling hebben verschillende exemplaren hiervan gebruik gemaakt om zich op te warmen. Levendbarende hagedis is moeilijker waar te nemen. Toch hebben we een tweetal juveniele exemplaren aangetroffen aan de voet van de noordhelling. Ook deze soort komt er dus voor. Rond de locatie voor het nieuwe horecagebouw hebben we geen reptielen aangetroffen. Waarschijnlijk is de dichtheid hier erg laag en de aanwezige dieren zijn vooral passerende dieren op weg naar meer zon beschenen biotopen in de ruime omgeving.

Soort	volwassen	jongen
Hazelworm	M + V drachtig	2021
Levendbarende hagedis		2021
Zandhagedis	M + V drachtig	
Bruine kikker	aanwezig	
Gewone pad	waarschijnlijk landbiotoop	

Tabel 4 - Waargenomen (juni - november 2021) en te verwachten reptielen en amfibieën in het Doornse Gat.

Figuur 6 - Reptielen Doornse Gat.

Door het ontbreken van open water is het voorkomen van de Ringslang in het terrein niet waarschijnlijk. Algemene soorten als Bruine kikker en Gewone pad zullen in het Doornse Gat hun landbiotoop hebben. Bruine kikker hebben we ter plekke waargenomen.

4.5.2 Aandachtspunten

- Voor de reptielen op en aan de voet van de noordhelling vormt het creëren van meer open, door de zon beschenen plekken een waardevolle toevoeging. Zo ontstaan er meer plekken waar de reptielen zich kunnen opwarmen, en kale zandplekken om de eieren te leggen.
- Ook de eerder geopperde uitbreiding van de voet van de helling komt de reptielen ten goede. Het betreden van de noordhelling door publiek moet daarbij dan verder ontmoedigd worden zoals beschreven.

Samenvattend, reptielen op de noordhelling:

Het hier voorkomen van deze reptielensoorten in deze dichtheden maakt de noordhelling ecologisch erg waardevol. Tegelijkertijd zijn de dieren met het huidige maaibeleid ook erg kwetsbaar. We hebben al meerdere exemplaren zich opwarmend dicht aan de maaigrens aangetroffen. Er zijn goede mogelijkheden om de helling ecologisch op te waarderen en wat uit te breiden.

4.6 Insecten

4.6.1 Bevindingen

Het grootste deel van het gebied is beperkt aantrekkelijk voor insecten. O.a. het eerder genoemde maaibeleid is hier debet aan, waardoor er langs de grasvelden maar beperkt ruimte is voor bloeiende planten. Op de hellingen hebben we verschillende soorten in de grond nestelende insecten aangetroffen, waaronder Wilde bijen, Graafwespen en Mierenleeuwen. In het noordwestelijke grote grasveld is een grote kolonie Bijenwolven aanwezig. Hier en daar hebben we verschillende soorten algemene vlinders, libellen en sprinkhanen gezien. De voet van de noordhelling biedt wel ruimte voor diverse insecten. En aan de oostkant van het gebied staat een mooi, bloem- en kruidenrijk veldje dat erg aantrekkelijk is voor diverse insectensoorten.

4.6.2 Aandachtspunten

- Het bloem- en kruidenrijke veldje aan de oostkant van het gebied handhaven als een insecten 'hotspot'. Door hier éénmaal per jaar - in oktober - te maaien en het maaisel af te voeren krijgen meer soorten bloeiende planten een kans. Door elk jaar ongeveer de helft van de vegetatie te laten staan, krijgen in de vegetatie overwinterende insecten een kans zich te vestigen. Door de plekken waar vegetatie blijft staan van jaar tot jaar te wisselen, wordt verruiging van de vegetatie voorkomen.
- Het afschermen van looproutes rond de geplande theaterkuil van de rest van het hierboven genoemde veldje om te voorkomen dat de kruidenrijke vegetatie helemaal platgelopen wordt.
- De eerder genoemde herziening van het maaibeleid, waarbij de gazons niet langer direct tot aan de omringende bosstroken worden gemaaid, zal het insectenleven zeer ten goede komen.
- Hetzelfde geldt voor de eerder genoemde uitbreiding van de voet van de noordhelling met bloemrijk grasland en een zoomvegetatie.

Figuur 7 – Voor ecologie belangrijke locaties in het Doornse Gat.

5 Beschrijving van de plannen

In Deel B van dit rapport worden de te verwachten effecten van de geplande herontwikkeling van het Doornse Gat op de flora en fauna besproken. We gaan uit van het plan van juli/augustus 2021 ("plan 2"); plandocumenten 2021-07-26 zoals verstuurd door Gemeente Utrechtse Heuvelrug d.d. 17/08/2021. Genoemd plan voorziet in een herontwikkeling van het recreatieterrein het Doornse Gat t.b.v. horeca exploitatie. Gepland zijn een horecagebouw en de aanleg van een aantal recreatieve voorzieningen.

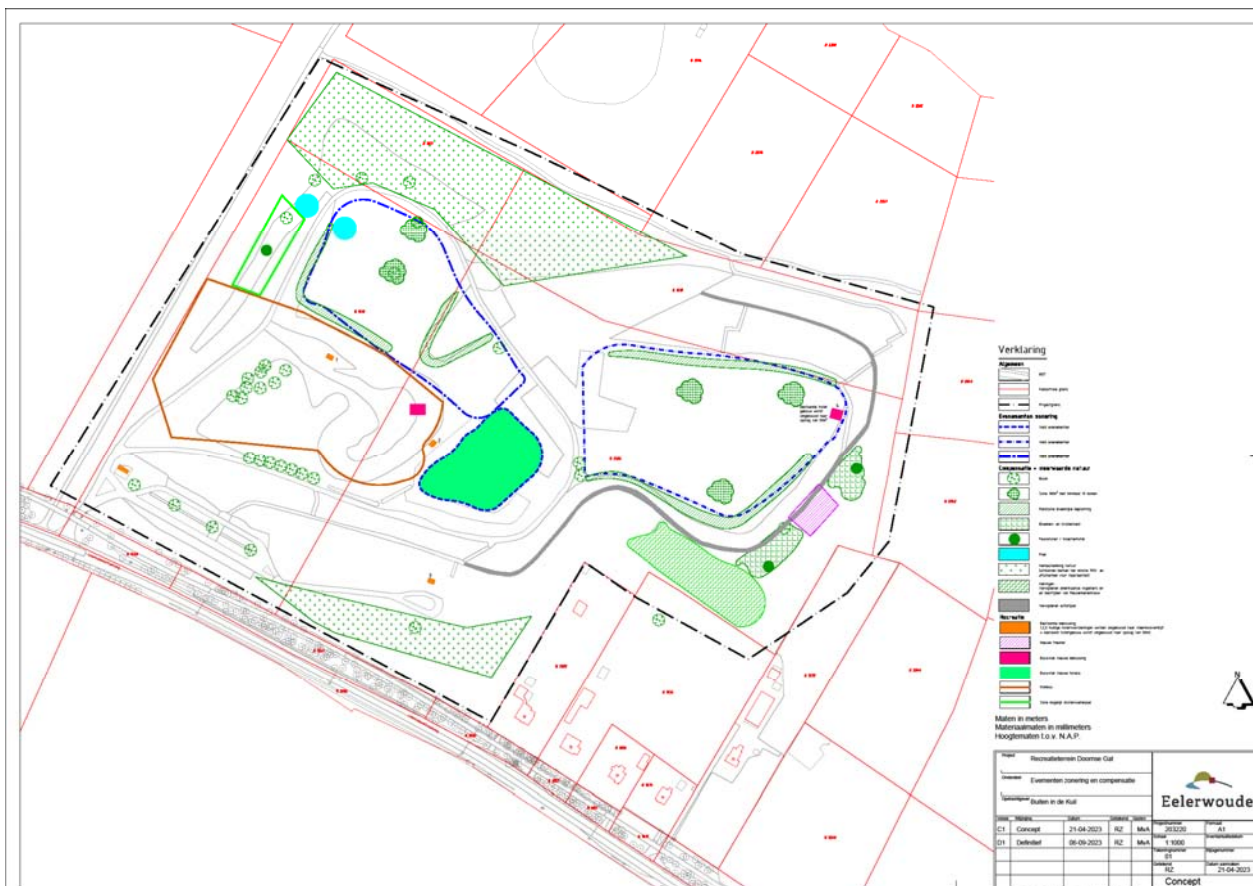
[Update september 2023: Inmiddels is er een gewijzigde inrichtingstekening opgesteld (Eelerwoude, versie D1 definitief d.d. 06-09-2023). Dit hoofdstuk is geactualiseerd met de wijzigingen uit dat plan.]

In het inrichtingsplan is het volgende opgenomen (zie figuur 8):

- De bouw van een horecagebouw op de weide aan de voet van de centrale heuvel.
- De aanleg van een onverhard terras naast het horecagebouw.
- De bouw van een toiletgebouw bij het horecagebouw.
- De aanleg van een verharde toegangsweg vanaf de bestaande rondweg naar het horecagebouw, met 2 parkeerplaatsen.
- Het ombouwen van het oostelijke toiletgebouw in de kuil tot een opslagruimte.
- De aanleg van een speelbos op de centrale heuvel.
- De aanleg van een mini-klimpark op/rond de centrale heuvel.
- De aanleg van een blotevoetenpad.
- In de toekomst een klimbos; in het bestemmingsplan zal hiervoor een afwijkmogelijkheid opgenomen worden. De aanleg van een theaterkuil op het plateau aan de oostkant van het gebied.
- Her-ingebruikname (verbouw) van de kiosk bij de parkeerplaats.
- Het aanleggen van (lint)verlichting.
- **Twee van de huidige vier toiletgebouwen zullen afgesloten worden voor publiek maar wel behouden blijven als vleermuisverblijven.**

Voor wat betreft de exploitatie van het terrein worden de volgende evenementen gepland (omvang en frequentie zoals opgegeven door Gemeente Utrechtse Heuvelrug):

- Maximaal 12 evenementen per jaar, waarvan maximaal 3 evenementen uit categorie 2, en het restant van de evenementen allen uit categorie 1 van de Bepaling Evenementen. Categorie 1 betreft 'een evenement met onversterkte (straat)muziek, achtergrondmuziek en beperkte spreekinstallaties, waarbij het evenement per dag maximaal 1.000 bezoekers trekt', te denken valt o.a. aan 'kofferbak evenementen', braderie e.d.
- De Gemeente Utrechtse Heuvelrug is voornemens om in haar evenementenregeling ook evenementen met geluidversterking toe te staan (maximaal 6 in totaal per jaar). Het gewijzigde plan wijst in het gebied twee evenemententerreinen aan.
- De Gemeente Utrechtse Heuvelrug is voornemens om het parkeerbeleid aan te scherpen als volgt: Bij evenementen wordt parkeren op het terrein toegestaan van 1 uur na zonsopgang tot 1 uur voor zonsondergang. Op het parkeerterrein buiten de slagboom (tussen provinciale weg en de kuil) is parkeren ook na zonsondergang toegestaan (conform de huidige situatie).

Figuur 8 - Kaart nieuwe situatie versie D1 definitief d.d. 06-09-2023 (Eelerwoude).

Aandachtspunten m.b.t. het gewijzigde plan d.d. 06-09-2023:

- Twee van de vier toiletgebouwen blijven behouden voor vleermuizen. De overige twee worden verbouwd (Inrichtings- en Beheerplan, definitief, hoofdstuk 3 pagina 9, en figuur 5 pagina 11: toilet nr.4 in de noordoost hoek van het terrein wordt omgebouwd naar opslagruimte; NNN toets, definitief, paragraaf 3.3, figuur 5 pagina 10: toilet nr.2 aan de voet van de centrale heuvel wordt omgebouwd tot expeditie ruimte met hekwerk). Toiletgebouwen kunnen alleen afgebroken of gerenoveerd gaan worden wanneer er geen vleermuizen verblijven. Om te kunnen renoveren blijft het noodzakelijk eerst aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen te doen (zie: 4.3.2, 6.1, 6.4, 6.5, 6.6).
- Een van de twee aangewezen evenemententerreinen bevindt zich in de noordwest hoek van het gebied; de hoek waar de wat meer kwetsbare natuurwaarden aanwezig zijn (broedvogels op de centrale heuvel, de konijnenpopulatie, de noordhelling met reptielen, de rustige westhoek achter de weg). Dit vraagt dan wat extra aandacht in de exploitatie ervan om hier verantwoord mee om te gaan.
- Een van de twee poelen die voorzien zijn, wordt aangelegd op het noordwestelijke evenemententerrein. Deze wordt daarmee gevoeliger voor zwerfafval, en betreding door honden en spelende kinderen. Beide poelen zullen goed afgeschermd moeten worden om de flora en fauna een kans te bieden.
- In het nieuwe ontwerp gaat er nu een groter deel van het hoger gelegen oostelijke veldje dat potentie heeft als 'insecten hotspot' verloren ten behoeve van de theaterkuil. Met een effectief maai beleid ter plaatse, en de creatie van bloem- en kruidenrijke stroken langs de grasvelden, zoals nu opgenomen in

het Inrichtings- en Beheerplan, wordt er echter voldoende verbetering gerealiseerd ten behoeve van insecten.

- In het inrichtingsplan en de NNN toets wordt met name gesproken over de Zandhagedis als kwetsbare en te beschermen soort op de noordhelling. Hier is echter ook de Hazelworm en Levendbarende hagedis van belang (zie: 4.5). Echter, de voorgestelde maatregelen om de helling ecologisch te verbeteren en af te schermen voor publiek, komen alle drie de soorten ten goede.

6 Conclusies en aanbevelingen uit het natuurwaardenonderzoek

6.1 Nee-tenzij toetsing

De plannen mogen geen negatieve invloed hebben op de aanwezige flora en fauna (de 'Nee' voorwaarde). Immers, er is in deze situatie geen sprake van een 'groot openbaar belang' en van 'het ontbreken van alternatieven' (de 'Tenzij' voorwaarde). **Er is vastgesteld dat (een gedeelte van) het gebied een hoge ecologische waarde heeft voor verschillende soorten.**

De gepresenteerde plannen kunnen alleen ecologisch verantwoord worden gerealiseerd indien de richtlijnen zoals omschreven in paragraaf 6.4 in acht worden genomen. Ook dient aan de regeling Stiltegebieden te worden voldaan zoals beschreven in paragraaf 2.4. Verder dient aan de NNN compensatie voorwaarden te worden voldaan zoals toegelicht in paragraaf 2.2 en 6.2. Mogelijkheden voor natuurverbetering zijn voldoende voorhanden en beschreven in paragraaf 6.3.

Specifiek wordt hieronder nog ingegaan op een aantal veranderingen die een negatieve invloed kunnen hebben op de aanwezige flora en fauna:

Speelbos

Indien er t.b.v. de creatie van het speelbos geen attributen worden geplaatst, of geen bomen gekapt of struiken gerooid gaan worden, dan is er geen sprake van grote veranderingen in het beboste deel van de centrale heuvel, en zal de creatie van het speelbos geen significante invloed hebben op de aanwezige broedvogels en daarmee de natuurwaarden in het NNN, d.w.z. ten opzichte van de huidige situatie en het huidige gebruik. Om die reden is ervoor gekozen geen volledig broedvogelonderzoek te doen (en gezien de gunning van het natuurwaardenonderzoek met ingang van 17 juni 2021 was dit in het lopende kalenderjaar ook niet meer mogelijk geweest). Mochten deze veranderingen (deels) wel voorzien zijn, dan is extra natuuronderzoek ter plaatse nodig.

Hekwerken

Anders dan hekwerken die alleen direct om de gebouwen gezet worden, vormen hekwerken een obstakel voor dieren die het terrein betreden. Het plaatsen van hekwerken kan ook invloed hebben op de totale te compenseren oppervlakte binnen de regels zoals die gelden voor het NNN (zie paragrafen 2.2 en 6.2.1). In het plan zijn vooralsnog geen hekwerken opgenomen.

[Update september 2023: De gemeente heeft aangegeven dat er in het plangebied geen hekken worden geplaatst. Daarnaast komt in de planregels te staan dat alleen door dieren passeerbare hekken worden toegestaan.]

Verlichting

Er is nu geen verlichting op het terrein aanwezig. In combinatie met de open plekken en bosranden maakt dit het gebied zeer aantrekkelijk voor veel verschillende soorten vleermuizen om te jagen. Verlichting met wit licht na zonsondergang in de periode maart - oktober is niet mogelijk, vanwege de aantoonbare verstoring ervan voor vleermuizen. Eventuele te installeren verlichting dient tot het hoogst noodzakelijke beperkt te worden, en uitsluitend laag bij de grond en grondgericht te worden uitgevoerd. Verlichting

dient uit te zijn een uur voor voor zonsondergang of anders in rood licht te zijn uitgevoerd om verstoring van vleermuizen en andere voor kunstlicht gevoelige dieren zoveel mogelijk te voorkomen (Spoelstra, 2017).

Verblijfplaatsen van vleermuizen

Als er bestaande gebouwen worden afgebroken of verbouwd, is aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen noodzakelijk. Het natuurwaardenonderzoek is met ingang van 17 juni 2021 gegund en daardoor kon niet meer een volledig onderzoek conform de eisen van het Vleermuisprotocol worden verricht. Echter, als de bestaande gebouwen ongemoeid blijven, dan is dit ook niet nodig.

[Update september 2023: De bestaande toiletgebouwen bij de nieuwe horecalocatie en in het noordoosten worden aangepast. **Voor deze gebouwen zal eerst moeten worden onderzocht of ze door vleermuizen worden gebruikt.** Als vleermuizen één of beide gebouwen gebruiken als verblijfplaats is waarschijnlijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk voor het uitvoeren van de werkzaamheden.]

Bezoekersaantallen

Als er ten aanzien van bezoekersaantallen en vervoersbewegingen niets verandert ten opzichte van het gebruik van het gebied zoals het nu is, zal dat voor de flora en fauna geen problemen opleveren. Worden er andere bezoekersprognoses gemaakt, dan moet hier nog nader naar gekeken worden.

Omvang van de evenementen

Het Doornse Gat is een “aandachtsgebied stiltegebied”, wat betekent dat er wat betreft het produceren van geluid rekening moet worden gehouden met het stiltegebied zoals omschreven in paragraaf 2.4. In het broedseizoen van de vogels is veel geluid niet toegestaan in een gebied in de natuur. Het verstoort broedvogels en hiervoor is geen ontheffing van de Vogelrichtlijn zoals geïmplementeerd in de Wet Natuurbescherming mogelijk. 's Nachts moet de kuil te passeren blijven voor dieren. Anders wordt er – in ieder geval tijdelijk – ook weer oppervlakte aan het NNN onttrokken.

Theaterkuil

De theaterkuil is gepland aan het grasveldje dat we als een ‘insecten hotspot’ hebben aangemerkt vanwege het bloem- en kruidenrijke karakter. Bij de aanleg van het theater zou hier aandacht voor moeten zijn **door looproutes rond de geplande theaterkuil af te schermen van de rest van het veldje om te voorkomen dat de vegetatie helemaal platgelopen wordt** (zie 4.6.2). Er moet even goed gekeken worden hoe alles daar ter plaatse op een verantwoorde wijze is te combineren met elkaar.

6.2 Onttrekking van oppervlakte aan het NNN

6.2.1 Voorwaarden

De nieuwe regels voor onttrekking van oppervlakte aan het NNN gelden pas sinds 1 april van dit jaar. Er geldt momenteel een interim omgevingsverordening totdat de nieuwe omgevingswet van kracht wordt. **Oppervlakte welke aan het NNN wordt onttrokken moet met nieuwe oppervlakte natuur van minimaal een gelijkwaardige kwaliteit, worden gecompenseerd.** Op de te compenseren oppervlakte komt een toeslag afhankelijk van welk type biotoop verloren gaat en aan de hersteltijd van dit type biotoop. Voor het grasland dat verloren gaat geldt een toeslag van **10 procent**. Deze compensatie moet bij voorkeur gelijktijdig met de uitvoering van de plannen, maar uiterlijk binnen 3 jaar, worden gerealiseerd.

De onttrekking en compensatie is alleen toegestaan, wanneer er aan minimaal 1 van de volgende 3 voorwaarden is voldaan:

1. Het betreft een groot openbaar belang waarvoor geen alternatief is.
2. Het levert een meerwaarde voor het NNN.
3. Het is aansluitend op een bestaande bestemming en vormt een toevoeging voor de instandhouding van ingesloten functies. Dan mag het slechts gaan om een **beperkte oppervlakte** die aan het NNN wordt onttrokken.

Dus dat betekent: **pas wanneer aan een van deze voorwaarden is voldaan, mag er überhaupt oppervlakte aan het NNN worden onttrokken**, maar dan moet deze oppervlakte **vervolgens wel weer gecompenseerd worden** zoals hierboven benoemd.

- Aan voorwaarde 1 kan in deze situatie niet voldaan worden, omdat er geen sprake is van een groot openbaar belang dat gediend wordt.
- Aan voorwaarde 3 kan wellicht voldaan worden, als beargumenteerd kan worden dat de plannen een toevoeging vormen voor de instandhouding van ingesloten functies die passen bij de bestemming 'recreatie'. Maar dan mag de te onttrekken oppervlakte slechts 'beperkt' zijn.
- Aan voorwaarde 2 kan in ieder geval voldaan gaan worden, door ergens in het Doornse Gat natuur te verbeteren c.q. op te waarden.

Dus:

Stap 1: Beargumenteren aan welke voorwaarde(n) voldaan wordt, en deze uitwerken in een plan.

Bijvoorbeeld voorwaarde 2: het creëren van een meerwaarde voor het NNN, door binnen het Doornse Gat delen ecologisch op te waarden.

Stap 2: Het uitwerken van een plan om de te onttrekken oppervlakte van het NNN +10%, van minimaal een gelijkwaardige kwaliteit, op dezelfde locatie of op een andere locatie te compenseren.

6.2.2 Berekening

Voor een berekening van de te compenseren oppervlakte is het volgende van belang:

- De toiletgebouwen blijven staan (en leveren dus geen oppervlaktecompensatie op).
- De Gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft aangegeven dat de provincie heeft bepaald dat de aanleg van een onverhard terras (bijvoorbeeld met boomschors) niet gezien wordt als onttrekking van oppervlakte aan het NNN.

Er is door bureau Eelerwoude een NNN-toets uitgevoerd (Eelerwoude, 2023). Eelerwoude heeft berekend dat met het actuele plan in totaal **904 m²** onttrokken zal worden aan het NNN in de vorm van aan te leggen nieuwe/extra verharding.

De ruimte die binnen het Doornse Gat beschikbaar is voor compensatie, en die momenteel dus geen natuur is, betreft enkel de verharde wegen en gebouwen. De wegen moeten grotendeels om veiligheidsredenen (t.b.v. hulpdiensten) instant blijven.

Eelerwoude heeft berekend dat met het verwijderen van de asfaltering van het wandelpad op de oosthelling en deels op de zuid- en noordhellingen, een oppervlakte van **1.116 m²** weer wordt teruggewonnen.

Dit betekent dat het dus mogelijk is om de compensatie binnen het plangebied te realiseren. Indien men niets aan de bestaande verharding en bebouwing wil veranderen, betekent dit dat er oppervlakte buiten het Doornse Gat gevonden zal moeten worden t.b.v. de vereiste compensatie.

6.3 Mogelijkheden voor natuurverbetering

Een **meerwaarde voor het NNN** (voorwaarde 2 uit paragraaf 6.2.1 om NNN oppervlakte te mogen onttrekken en vervolgens te compenseren) is ter plekke goed te realiseren. Hiervoor geven wij de volgende adviezen:

- Uitbreiding en verbetering van de ecologisch waardevolle noordhelling (zie 4.1.2, 4.5.2, 4.6.2).
- Toevoeging van bloem- en kruidenrijke randzones rondom de gazons in combinatie met een aangepast maaibeleid (zie 4.1.2, 4.6.2).
- Een minder abrupte overgang van bos naar gazon door het aanplanten van inheemse struiken waardoor een zoomvegetatie ontstaat.
- Lokale verbetering (vershraling) van het op het oostelijke plateau gelegen grasveldje t.b.v. de bloem- en kruidenrijke vegetatie (zie 4.6.2) met een voor insecten aangepast maaibeleid.
- Ecologische opwaardering van de hoger gelegen zuidoost hoek, o.a. bestrijding van de daar woekerende Amerikaanse Vogelkers (zie 4.1.2).
- Aanleg van een poel in het gebied.

De ruigtestroken kunnen ontstaan door de buitenrand van de gazons nog maar éénmaal per jaar te maaien en het maaisel af te voeren. Om per ongeluk maaien en te veel betreding te voorkomen is het belangrijk deze stroken duidelijk af te schermen van de rest van de gazons. Dit kan met boomstammen of een open houten hekwerk.

Het aanleggen van ruigtestroken aan de randen van de kort gemaaide gazons levert veel natuurwinst op. Een globale berekening laat zien dat met een ruigtestrook van 2 meter breed zo'n 5.500 m² aan verbeterde natuur te behalen valt.

Let op: De gazons vallen nu al onder het NNN; er is hiermee dus geen sprake van het toevoegen van oppervlakte aan het NNN (de oppervlakte compensatie). Wel is er een duidelijke verbetering van de natuurwaarden wanneer de stroken om de gazons gerealiseerd worden en daarmee dus een meerwaarde voor het NNN opleveren (de voorwaarde 2).

6.4 Ecologische richtlijnen voor de dagelijkse exploitatie

Hieronder wordt een aantal richtlijnen opgesomd voor een ecologisch verantwoorde gebiedsexploitatie.

De bouwperiode

- Er vindt geen kap van bomen of het rooien van struiken plaats (anders dan de in 4.1.2 voorgestelde beheermaatregelen).
- Met de herontwikkeling van het gebied mogen er in de met bomen en struiken begroeide zones geen werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het vogelbroedseizoen.
- **Toiletgebouwen kunnen alleen afgebroken of gerenoveerd gaan worden wanneer er geen vleermuizen verblijven.** Voor het slopen van gebouwen zal in de periode mei tot en met oktober aanvullend onderzoek nodig zijn. Renovatie van de gebouwen kan in de periode november tot en met maart plaatsvinden, mits kort voor aanvang van de werkzaamheden wordt gecontroleerd dat er geen overwinterende Grootoorvleermuizen aanwezig zijn.

[Update september 2023: Twee van de vier toiletgebouwen blijven staan en worden afgesloten voor publiek maar blijven toegankelijk voor vleermuizen. De andere twee worden verbouwd.]

Aard, aantal, en duur van de activiteiten:

- Aard en aantal van de te houden evenementen en activiteiten in de kuil zijn zoals opgegeven (zie Hoofdstuk 5).
- Activiteiten stoppen uiterlijk 1 uur voor zonsondergang.
- Voor gewenste grote evenementen met geluidversterking tijdens het vogelbroedseizoen (maart tot en met juli) wordt afstemming gezocht met de provincie als handhaver van de Wet natuur bescherming over wat toegestaan is en wat niet (zoals verwoord in 4.2.2).

Bezoekersaantallen, verkeersbewegingen en parkeerbeleid

- De activiteiten worden zo georganiseerd dat dit niet tot significant meer vervoersbewegingen van voertuigen of bewegingsdruk van mensen leidt t.o.v. de huidige situatie en het huidige gebruik. Als er ten aanzien van bezoekersaantallen en vervoersbewegingen niets verandert zal dat voor de flora en fauna geen problemen opleveren.
- Bij evenementen wordt parkeren op het terrein indien nodig door de gemeente toegestaan van 1 uur na zonsopgang tot uiterlijk 1 uur voor zonsondergang (zie Hoofdstuk 5).

Attributen en obstakels:

- Belangrijk is dat het terrein (m.n. 's nachts) toegankelijk blijft voor de verschillende dieren. Er mogen geen (niet-passeerbare) hekwerken geplaatst worden.
- Er zullen geen attributen of obstakels op het terrein achterblijven na 1 uur voor zonsondergang; hieronder wordt verstaan onder andere grondzeilen, vlonders, tenten, meubilair en andere attributen. Alleen in uitzonderlijke gevallen (d.w.z. als het praktisch/organisatorisch echt niet anders kan) mogen eventuele geplaatste tenten en vlonders nog één nacht op het gazon blijven staan alvorens te worden opgeruimd.

Geluid:

- De gemeente is voornemens om een beperkt aantal evenementen met geluidsversterking toe te staan zoals verwoord in Hoofdstuk 5. Er moet ten alle tijden voldaan worden aan de voorwaarden die gelden voor een 'aandachtsgebied stiltegebied' (zie 2.4).

Verlichting:

- Gebruik van kunstverlichting zal beperkt worden tot het hoogst noodzakelijke. Dat wil zeggen de route van parkeerplaats langs de N225 naar het horecagebouw en in en bij het horecagebouw.
- Eventuele kunstverlichting zal uitsluitend grondgericht zijn. Deze mag niet naar de omgeving uitstralen.
- Eventuele kunstverlichting moet roodkleurig zijn (uit onderzoek is gebleken dat roodkleurige verlichting de minste verstoring voor foeragerende vleermuizen oplevert).
- Verlichting aan de buitenzijde van gebouwen mag alleen naar de grond gericht zijn en niet uitstralen naar de omgeving. Verlichting in het gebouw mag ook niet uitstralen naar de omgeving. Op het terras bij voorkeur geen verlichting, of indien toch noodzakelijk geacht eveneens roodkleurig.

6.5 Ontheffing Wnb

Voor het slopen en/of renoveren van de bestaande toiletgebouwen en kiosk moet mogelijk een ontheffing van de Wnb voor vleermuizen worden aangevraagd.

6.6 Aanvullend onderzoek indien nodig

Afhankelijk van (de verdere ontwikkeling van) de plannen, kan aanvullend natuuronderzoek noodzakelijk zijn. Zie hiervoor paragraaf 6.1. Aanvullend broedvogelonderzoek moet plaatsvinden in de periode maart - juli. Aanvullend vleermuisonderzoek moet plaatsvinden in de periode mei - oktober.

7 Geraadpleegde bronnen

Gemeente Utrechtse Heuvelrug, 28 mei 2019. Bestemmingsplan Doornse Gat in Doorn, Toelichting. Concept, versie 9. Studio RAAK Conceptontwikkeling, Mijdrecht.

Maes, B. (red.), 2013. Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Boom, Amsterdam.

Provincie Utrecht, 2011. Hoofdpijnennotitie uitvoering stiltegebiedenbeleid provincie Utrecht, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Utrecht d.d. 25 oktober 2011.

Provincie Utrecht, 2013. Provinciale Milieuverordening (PMV) Utrecht, Besluit van Provinciale Staten van 4 februari 2013 houdende regels ter bescherming van het milieu.

Provincie Utrecht, 2021. Interim Omgevingsverordening Provincie Utrecht. Vastgesteld bij besluit van Provinciale Staten, 10 maart 2021.

Spoelstra, K. et al. 2017. Response of bats to light with different spectra: light-shy and agile bat presence is affected by white and green, but not red light. Proc. R. Soc. B 284, 20170075

Ecologische onderzoeken Doornse Gat:

Achterberg, C., R. Stiefelhaven, augustus 2021. Ecologisch onderzoek herontwikkeling en exploitatie Doornse Gat, tussenrapportage met aandachtspunten. Achterberg Ecologie & Natuurfotografie, Amerongen.

Auteur onbekend, 6 november 2017. Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna in het Doornse Gat. Blom Ecologie Advies & Onderzoek, Waardenburg.

Auteur onbekend, 10 december 2019, 7^e concept. Natuuronderzoek Wnb, Doornse Gat, Utrechtse Heuvelrug. Bureau Bleijerveld, Aldeboarn.

Van den Bijtel, H.J.V., mei 2013. Ecologisch onderzoek Doornse Gat. Publicatienummer 201249. Van den Bijtel Ecologisch onderzoek, Driebergen-Rijsenburg.

Plandocumenten:

Anoniem, 18 september 2023. NNN toets Doornse Gat. Definitief, versie 4. Eelerwoude.

Anoniem, 18 september 2023. Inrichtings- en Beheerplan Doornse Gat. Definitief, versie 2. Eelerwoude.

Gewijzigde inrichtingstekening versie D1 definitief, Eelerwoude 06-09-2023

2021-07-26 Doornse Gat NS-01_kaart nieuwe situatie_v9.0

2021-07-26 Doornse Gat NS-02_uitsnede horecagebouw nieuwe situatie_v05

Geraadpleegde websites:

Webkaart provincie Utrecht: <https://webkaart.provincie-utrecht.nl/viewer/>

NNN-Wijzer provincie Utrecht: <https://nnn-wijzer.provincie-utrecht.nl/>

Bestemmingsplannen: <https://www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer/view>

Bestemmingsplan Buitengebied Doorn 2011:

https://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.1581.bpDOObuitengebied-va02/r_NL.IMRO.1581.bpDOObuitengebied-va02_index.html

Stiltegebieden: <https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/bodem-water-en-milieu/stiltegebieden>

8 Waarnemingstabellen

Doornse Gat waarnemingen reptielen							
datum	starttijd	weersomstandigheden	soort	geslacht	adult/juveniel	geschatte leeftijd	locatie
28-6-2021	09:00	bewolkt, 24grC, zon brak heel even door	Zandhagedis	man	adult		noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	vrouw	adult	eieren in buik	noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	man	adult		noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	vrouw	adult	eieren in buik	noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	vrouw	subadult		noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	man	adult		noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	vrouw	adult	eieren in buik	noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	man	adult		noordhelling zuidexpositie
27-7-2021	11:00	half bewolkt, 23grC	Zandhagedis	vrouw	adult		noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	man	adult		noordhelling zuidexpositie
			Hazelworm	vrouw	adult	4e/5e kJ, drachtig?	noordhelling zuidexpositie
			Hazelworm	vrouw	adult	5e kJ, drachtig	noordhelling zuidexpositie
			Hazelworm	vrouw	adult	5e kJ, drachtig	noordhelling zuidexpositie
			Hazelworm	vrouw	juveniel	3e kJ	noordhelling zuidexpositie
27-7-2021	17:00	half bewolkt, 22grC	Zandhagedis	man	adult		noordhelling zuidexpositie
			Zandhagedis	vrouw	adult		noordhelling zuidexpositie
2-8-2021	13:00	bewolkt, 18grC	Zandhagedis	vrouw	adult	eieren in buik	noordhelling zuidexpositie
			Levendbarende hagedis	juveniel	geboren 2021		noordhelling zuidexpositie
			Levendbarende hagedis	juveniel	geboren 2021		noordhelling zuidexpositie
14-9-2021	11:00	zon, 22grC	Hazelworm	vrouw	adult		noordhelling zuidexpositie
1-11-2021	13:00	zon, 10grC	Hazelworm		juveniel	geboren 2021	noordhelling zuidexpositie
							onder tegel, ten oosten van kleine zandbaan

Tabel W1 – Waarnemingen reptielen Doornse Gat.

Doornse Gat							
Lidl Outdoor wildlife camera	camouflage						
Locatie	geplaatst	weggehaald					
Grasveldje ZO hoek boven	28-6-2021	7-10-2021					
X	Y						
opname	datum	tijd begin	camera	soort	leeftijd	geslacht	individen
-	29-6-2021		Lidl outdoor wildlife cam	vos	adult	vrouw?	1
-	30-6-2021	div	Lidl outdoor wildlife cam	bosmuis	adult		min. 2
-	30-6-2021		Lidl outdoor wildlife cam	grote bonte specht	adult	vrouw	1
-	1-7-2021		Lidl outdoor wildlife cam	vos	adult	vrouw?	1
-	2-7-2021		Lidl outdoor wildlife cam	egel	adult	onbekend	1
-	2-7-2021		Lidl outdoor wildlife cam	haas	adult		1
div	27/7 - 6/8/2021	div	Lidl outdoor wildlife cam	bosmuis	adult	onbekend	div
DSCF0038	27-7-2021	23:58	Lidl outdoor wildlife cam	egel	adult	onbekend	1
DSCF0092	28-7-2021	15:33	Lidl outdoor wildlife cam	grote bonte specht	subadult	onbekend	1
DSCF0113	29-7-2021	01:38	Lidl outdoor wildlife cam	egel	adult	onbekend	1
DSCF0116	29-7-2021	07:13	Lidl outdoor wildlife cam	haas	adult	onbekend	1
DSCF0132	30-7-2021	08:40	Lidl outdoor wildlife cam	haas	adult	onbekend	1
DSCF0144	31-7-2021	20:45	Lidl outdoor wildlife cam	haas	adult	onbekend	1
DSCF0151	1-8-2021	21:38	Lidl outdoor wildlife cam	haas	adult	onbekend	1
DSCF0160	4-8-2021	10:54	Lidl outdoor wildlife cam	grote bonte specht	subadult	onbekend	1
DSCF0170	5-8-2021	18:18	Lidl outdoor wildlife cam	grote bonte specht	subadult	onbekend	2
DSCF0009	5-9-2021	04:53	Lidl outdoor wildlife cam	vos	adult	onbekend	1
DSCF0017	7-9-2021	18:58	Lidl outdoor wildlife cam	haas	adult	onbekend	1
div	8/9 - 19/9/2021	div	Lidl outdoor wildlife cam	bosmuis	adult	onbekend	div
DSCF0070	9-9-2021	02:39	Lidl outdoor wildlife cam	vos	adult	onbekend	1
DSCF0185	12-9-2021	03:46	Lidl outdoor wildlife cam	vos	adult	onbekend	1

Tabel W2 – resultaten cameraval 1 grasveldje.

Doornse Gat								
Stealth Cam STC-DS4K								
Locatie	geplaatst	weggehaald						
Noordhelling	28-6-2021	7-10-2021						
X	Y							
opname	datum	tijd begin	camera	soort	leeftijd	geslacht	individueen	opmerkingen
STC_0009	6-3-2021	01:12	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	foeragerend
STC_0013	7-3-2021	06:04	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0020	9-3-2021	10:20	StealthCam STC-DS4K P4N2	Spreeuw			2	foeragerend
STC_0023	11-3-2021	22:54	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	foeragerend
STC_0025	12-3-2021	03:52	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0050	15-3-2021	21:55	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0077	17-3-2021	20:00	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	foeragerend
STC_0078	18-3-2021	20:21	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0005	20-3-2021	19:55	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0023	25-3-2021	01:17	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0026	25-3-2021	20:37	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0029	27-3-2021	19:26	StealthCam STC-DS4K P4N2	Nijlgans			2	foeragerend
STC_0031	28-3-2021	00:25	StealthCam STC-DS4K P4N2	Europese haas			1	
STC_0048	31-3-2021	18:05	StealthCam STC-DS4K P4N2	Nijlgans			2	foeragerend
STC_0008	30-6-2021	23:33	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	subadult	onbekend	1	heuvel op rennend
STC_0009	6-7-2021	22:05	StealthCam STC-DS4K P4N1	Ree	adult	geit	2	heuvel op lopend, 1 op voorgrond, 1 op achtergrond
STC_0068	15-7-2021	11:32	StealthCam STC-DS4K P4N1	Gaai	adult	onbekend	1	
STC_0069	16-7-2021	01:17	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	subadult	onbekend	1	
STC_0083	23-7-2021	03:11	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	onbekend	onbekend	1	
STC_0013	30-7-2021	02:13	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	(sub)adult	onbekend	1	
STC_0014	31-7-2021	02:58	StealthCam STC-DS4K P4N1	Huiskat	adult	onbekend	1	
STC_0017	6-8-2021	00:15	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	(sub)adult	onbekend	1	
STC_0025	9-8-2021	23:04	StealthCam STC-DS4K P4N1	Ree	adult	geit	1	
STC_0036	16-8-2021	23:24	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	(sub)adult	onbekend	1	
STC_0037	22-8-2021	22:49	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	(sub)adult	onbekend	1	
STC_0039	25-8-2021	03:24	StealthCam STC-DS4K P4N1	Haas	adult	onbekend	1	
STC_0042	1-9-2021	03:35	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	(sub)adult	onbekend	1	
STC_0043	2-9-2021	03:44	StealthCam STC-DS4K P4N1	Ree	adult	geit	1	
STC_0006	12-9-2021	01:26	StealthCam STC-DS4K P4N1	Vos	adult	onbekend	1	
STC_0012	13-9-2021	23:01	StealthCam STC-DS4K P4N1	Haas	adult	onbekend	1	
STC_0016	17-9-2021	21:05	StealthCam STC-DS4K P4N1	Haas	adult	onbekend	1	
STC_0038	24-9-2021	19:39	StealthCam STC-DS4K P4N1	Huiskat	adult	onbekend	1	
STC_0041	27-9-2021	01:54	StealthCam STC-DS4K P4N1	Haas	adult	onbekend	1	
STC_0042	29-9-2021	20:11	StealthCam STC-DS4K P4N1	Ree	adult	geit	2	

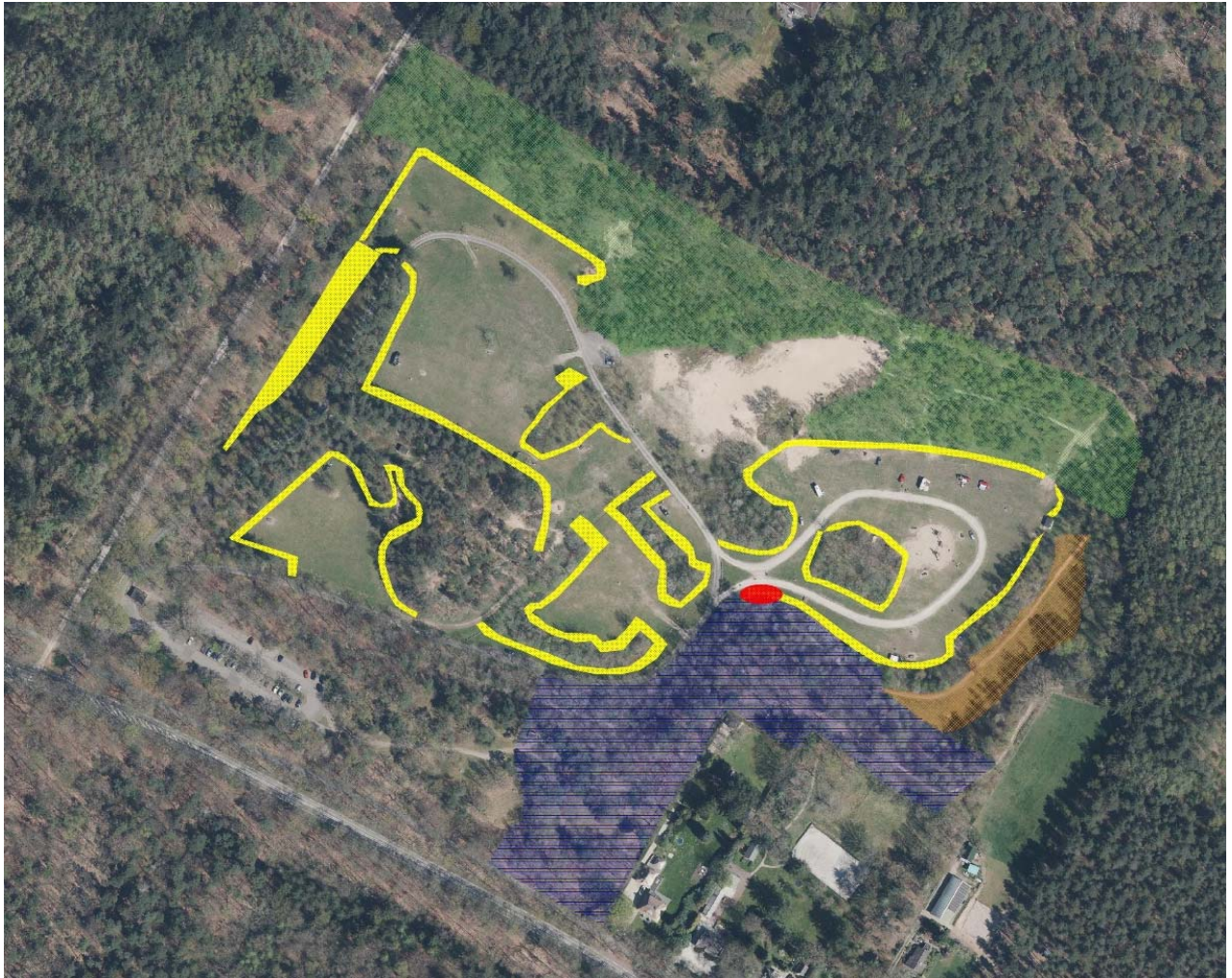
Tabel W3 – resultaten cameraval 2 noordhelling zuidexpositie.

Automatische vleermuisdetector D500X						
				soort	aantal opnamen	bijzonderheden
Toiletgebouw parkeerplaats ZO						
opnamen van	28-6-2021	t/m	27-7-2021	gewone dwergvleermuis	2026	
	154478	449088		ruige dwergvleermuis	61	
				rosse vleermuis	55	
				laatvlieger	226	
				watervleermuis	6	
				franjestaart	2	
				baardvleermuis	4	
				gewone grootoorvleermuis	23	
Bouwlocatie						
opnamen van	27-7-2021	t/m	30-7-2021	gewone dwergvleermuis	21	
	154480	449166		ruige dwergvleermuis	2	
				rosse vleermuis		
				laatvlieger	14	
				watervleermuis		
				franjestaart		
				baardvleermuis		
				gewone grootoorvleermuis		
opnamen van	21-9-2021	t/m	23-9-2021	gewone dwergvleermuis	4	
				ruige dwergvleermuis	2	
				rosse vleermuis	14	
				laatvlieger		
				watervleermuis		
				franjestaart		
				baardvleermuis		
				gewone grootoorvleermuis		
D1000X						
	8-9-2021					
M00001				gewone dwergvleermuis		
M00002				gewone dwergvleermuis		
M00003				laatvlieger		
M00004				gewone dwergvleermuis		
M00005				gewone dwergvleermuis		
M00006				gewone dwergvleermuis		
M00007				struiksprinkhaan		
M00008				struiksprinkhaan		
				rosse vleermuis		
uitvliegend toiletgebouw parkeerplaats				gewone dwergvleermuis		keutels op grond

Tabel W4 – resultaten batdetectoren.

9 Inrichtingskaart met voorgestelde maatregelen

Randen bos en gazons (geel)

Omvormen naar kruidenrijk grasland door een strook van 2 meter breed éénmaal per jaar te maaien in oktober, en maaisel afvoeren. Hierbij ongeveer een derde tot de helft van de vegetatie laten staan voor het overwinteren van insecten in de vegetatie. De delen van het grasland die in de winter blijven staan per jaar wisselen.

Daar waar meer ruimte beschikbaar is een strook van 4 meter vanaf de bosrand omvormen. Een deel tegen het bos inplanten met inheemse struiken. Geschikte struiken zijn Vuilboom, Brem, Vlier, Gelderse Roos en Lijsterbes. Bramen zullen zich vanzelf vestigen. Het tweede deel zoals eerder beschreven omvormen naar kruidenrijk grasland.

Deze randen afschermen met boomstammen of open houten hek om betreding tegen te gaan en parkeren van auto's te voorkomen.

Kruidenrijkgrasland op oosthelling (oranje)

Eénmaal per jaar maaien in oktober, en maaisel afvoeren. Hierbij ongeveer een derde tot de helft van de vegetatie laten staan voor het overwinteren van insecten in de vegetatie. De delen van het grasland die in de winter blijven staan per jaar wisselen.

Noordhelling (groen)

Zorgen voor meer zon op de bodem door verwijderen Amerikaanse vogelkers en door het dunnen van het bos, met name verwijderen van een deel van de (jonge) Berken.

Zuidoost deel bos (blauw)

Verwijderen Amerikaanse vogelkers om inheemse bosplanten een kans te geven.

Reuzenberenklauw (rood)

Maaien van de planten voordat zaad is gezet. Dit jaarlijks herhalen totdat de soort verdwenen is.

10 Foto's

Foto 1 – Het grasveld aan de voet van de centrale heuvel waar het horecagebouw gepland is.

Foto 2 – Het toiletgebouw aan de voet van de centrale heuvel.

Foto 3 – Het toiletgebouw bovenop de centrale heuvel.

Foto 4 – Het toiletgebouw in het verlengde van de parkeerplaats.

Foto 5 – De parkeerplaats in oostelijke richting gezien.

Foto 6 – De kiosk aan het begin van de parkeerplaats.

Foto 7 – De oostelijke lus.

Foto 8 – De westelijke helft van de noordhelling.

Foto 9 – De locatie van het bloem- en kruidenrijke grasveldje op het oostelijke plateau.

Foto 10 – De top van de centrale heuvel met het platform van de oude klimtoren.

Foto 10 – Drie Hazelwormen samen onder een reptielentegel op de noordhelling d.d. 27/07/2021.

Foto 11 – Konijnenlatrine op het grote noordelijke gazon d.d. 02/09/2021.

Foto 12 – Juveniele Hazelworm geboren 2021 onder een reptielentegel op de noordelijke helling d.d. 01/11/2021.